

הלכות יום טוב פיקמן תקן תקן

ביאורים ומוספים

[בהיל' ד"ה טיהו]

[דגן לקמן בסוף סימן תקנז בבארי הלכות, דגם לענין טויד לא פשוט קליקן לבתיר קלש לו תבשילין צמחים¹³].

13) שם כתב, שאף שהשירע שם (סכ"ג) פסק כדעת הרשב"א המובאת בב"י כאן, שלא נאסר ליהנות ממלאכה שנעשתה באיסור אלא בשבת ולא ביום טוב [וראה עבודת הקדש (בית מועד ש"ג סי'ד), ונשמת אדם (הלכות שבת כלל ט אות ט)], מ"מ לדעת הרמב"ם אין היתר ליהנות ממלאכה זו, אלא אם כן אין לו תבשיל אחר.

אכן, לענין מי שעבר והוליד אש ביום טוב, כתב לעיל (סי' תקב סי' ה) שמותר ליהנות ממנה, וצ"ע בבית הלל שם (סי' ד"ה אין) לדברי הא"י שכתב הטעם על פי דברי הרשב"א ה"ל [ואף שכתב בביה"ל שם שיש אומרים שהולדת אש אסורה מן התורה], וכן כתב השרע הרב (שם סי' א), ובסי' זה (סי'ג) שלא נאסר ליהנות אלא ממלאכה שנעשתה בשבת, ולא ממלאכה שנעשתה ביום טוב שדינו קל משבת. ואף שלענין ריפות שנכתשו ביום טוב, כתב המשגיב לקמן (סי' תקד סי' ד) שמשמע בגמרא שאסור לאכול מהם, מבואר בא"ר שם (סי' ה) שמקרה זה חלוק משאר מלאכה שנעשתה ביום טוב, שהתיר בה הרשב"א [וראה מה שכתבנו שם בביאור החילוק].

וכן לענין מים שהוחמו ביום טוב לצורך רחיצת כל גופו, כתב לקמן (סי' תקיא סי' יב) שאף שהחמו באיסור [ולדעת התוס', כתב השע"י שם (סי' ט) שאסור הדבר מן התורה], מ"מ מותר להשתמש בהם לרחיצת קנן [אך לא גדול, כיון שאסור לו לרחוץ את כל גופו ביום טוב], וכן כתב בביה"ל שם (סי' ד"ה להחם) שאם עבר וחימם מים לצורך רחיצת כל גופו, מותר לו להשתמש בהם לרחיצת פניו ידיו ורגליו.

אמנם, לענין מלאכה שנעשתה באיסור במידה בחול המועד, כתב המג"א לקמן (סי' תקל"ח סי' ב) שלפי השיטות שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מן התורה אסור לעושה המלאכה ולבנו ליהנות ממנה לעולם, כיון העושה מלאכה בשבת, הובאו דבריו בביה"ל שם (סי' ד"ה אב), וכן מבואר בפמ"ג (פתיחה להל' יום טוב ח"א פ"ב אות ה'), שבמקום שהמלאכה אסורה מן התורה, כגון ביזם טוב במקום שאין היתר משום יהוא"ל, אסור ליהנות ממנה אם נעשתה במויד, על כל פנים במקום שאין הפסד מרובה בדבר, והוסף (ש"ת מגידות סי' ק), שגם לדעת הרשב"א לא הותר ליהנות ממלאכה דאורייתא, אלא רק מאיסור דרבנן [וראה תורת השלמים יו"ד סי' קצו סי' ג]. וכן כתב בש"ת שבט הלוי (ח"ו סי' טז) שאין להקל במלאכה דאורייתא, מפני שאף הרשב"א לא היקל בזה. וכן דעת הגר"שו אויערבך (יום טוב שני כהלכתו תשובות מגדולי הפוסקים סי' ו אות ז), והוסף (ש"ש"כ פ"ג הע' ט), שאף השירע הרב שהיקל בזה לא היקל ליהנות אלא מאיסור דרבנן.

אמנם, לענין עיסה שגילשה בערב יום טוב והופרשה ממנה חלה במזיד ביום טוב, כתב המשגיב לקמן (סי' תקו סי' ב) שאסור ליהנות ממנה עד לאחר היום טוב [אף שאיסור הפרשת חלה ביום טוב אינו אלא מדרבנן], ודעת הגר"שו אויערבך (ש"ש"כ פ"סי' הע' מז) שכן יש להחמיר שלא ליהנות אפילו מנעשה שאינו אסור ביום טוב אלא מדרבנן, בשיטת הרמב"ם (פכ"ג מהל' שבת ה"ט) שהביא הביה"ל לקמן (סי' תקכו ה"ל), וביאר, שהמג"א שכתב שרק לשיטות שמלאכת חול המועד אסורה מן התורה יש לאסור ליהנות ממנה, אין כוונתו אלא לגבי הנאת בנן, אבל לעושה המלאכה עצמו אסור ליהנות אף לשיטות שמלאכת חול המועד

אינה אסורה אלא מדרבנן. והוסף (יום טוב שני כהלכתו שם), שאף על פי שיש מקומות שהקלו באיסורי דרבנן, מ"מ בדבר המצוי כגון מעשר ביום טוב, לא הקלו. וכן כתבו הארחתו שבת (ח"ג פכ"ה הע' צא) בשם החזו"א, שאסר ליהנות מנעשה יום טוב, כבשבת.

אכן, בשאין לו עיסה אחרת מלבד זו שהופרשה ממנה חלה ביום טוב, או שאין לו פירות אחרים מלבד פירות שהופרשו מהם תרומות ומועשרות ביום טוב, צ"ד הגר"שו אויערבך (ש"ש"כ פ"יא הע' עג) שמותר ליהנות מהם, כדעת הרשב"א ה"ל, ומפני שיתכן שגם הרמב"ם לא נחלק עליו בזה, ומשאר בצי"ע למעשה.

ומי שעבר ובישל שלא לצורך יום טוב, האם על ידי שיאכל את התבשיל ביום טוב ינצל מהאיסור, ואם כן יתחייב לאכול, צ"ד האמרי בינה (דיני יום טוב סי' ג ד"ה הע'), שאכילת מאכל שהתבשל ביום טוב עבור החול מתקנת את האיסור דאורייתא שעבר, וכן הוכיח האב"י עז"ר (פ"א מהל' יום טוב ה"ט) מדברי המאירי, ותמה על כך שלא נתבאר דבר זה בפוסקים.

[משגיב סי' יז]

אָפּלוּ קָבִי שְׁרָיָה¹⁴ וכו', וְלֹא פְּעָמִים רַבּוֹת עַל־יְדֵי כְּלִיסִים¹⁵.

14) ואף שאין מוכח בשירע שאם מבין בפירוש לחמם גם לצורך הלילה מותר, כתב בשע"י לקמן (סי' תקיא סי' יח) שמוכח כן מהרמ"א לקמן (סי' תקיב סי' א) שכתב שמותר להרבות בקדירה עבור עבד ושפחה.

15) ולענין הכנסת בגדי תינקות למסנת כביסה בחול המועד, כתב בש"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' נ אות ב) שאף ששמע ברמ"א לקמן (סי' תקל"ד סי' א) שאין לכבס אלא ארבעה חמשה במים כאחת, מ"מ מותר להכניס למכונה יותר מזה, ואפילו בכמה פעמים, מפני שנחשב הדבר כריבוי בשיעורים כסירחה אחת, שאף שמבואר כאן שמילוי כמה פעמים אינו נחשב כסירחה אחת, מ"מ במקום הצורך יש להקל בדבר, כיון שכמה פוסקים חולקים כאן ומקילים בזה, וריבוי בשיעורים בענינו אינו אסור אלא מדרבנן, כיון שאף לפי הראשונים שריבוי בשיעורים אסור מן התורה, אין זה אלא במלאכה, אך לא בדבר שאיסורו אינו אלא משום סירחה, וכיון שיש אומרים שמלאכת חול המועד אינה אסורה אלא מדרבנן [ראה ביה"ל לקמן (סי' תקל"ד סי' א ד"ה ומותר)], בודאי יש מקום להקל בזה.

[משגיב סי' טז]

אֵין הַפִּיִם מְשִׁיבִיחִין כְּקָפָה¹⁶ וכו', דִּקְרִי זֶה לְצִרְף יוֹסֵיטוּבִים¹⁷.

16) ואף אם צריך להוסיף מים חמים לקדירה לצורך רחיצת תינק, כתב לקמן (סי' תקיא סי' יד) ובשע"י שם (סי' יח), שאסור להוסיף לאחר שהעמיד את הקדירה על גבי האש.

ולהוסיף מים בקדירה שעל האש על מנת ליתנם בבקבוק חם או במכשיר אדים [על פי הוראת רופא] לצורך חולה [וכן לחמם מים בקדירה נוספת עבורו, אם ישנה מעט מהמים שבחמם בה], דעת הגר"שו אויערבך (ש"ש"כ פ"ג הע' ק) שמותר, שהרי המים מתערבים עם המים שנמצאים בקדירה, וכששותה מהם שותה הוא אף מהמים שהוסיף, ולכן נחשב הוא רק כמרבה בשיעורין ביום טוב, ומכיון שמבואר ברמ"א שהטעם שאסור להוסיף מים לקדירה שעל האש הוא משום שהיא סירחה שלא לצורך, אם כן כשיש בזה צורך לחולה, יש להתיר זאת. ומטעם זה, דעתו

המשך במילואים עמוד 69

מילואים הלכות יום טוב סימן תקא תקב

המשך מעמוד קודם

ולענין חשמל שנמצא ביום טוב על ידי יהודים, החמירו החזו"א הגר"א קניבסקי (ארחות רבנו חייב עמי קו) שאסור ליהנות ממנו כבשבת ונראה מה שכתבנו לעיל (סי' שיש ס"ק ה) בשם החזו"א, שאף באופן שאינו אסור מן הדין מימ אסור הוא מפני חילול השם). מאידך, דעת הגר"א מברסקי (יום טוב שני כהלכות תשובות מגדולי הפוסקים סי' ו' אות ו) שבשעת הצורך מותר להשתמש בחשמל זה ביום טוב, וכן נהג פעם בביתו כשהיה צורך בדבר, וכן דעת הגר"א איוערבך (יום טוב שני כהלכות שם) שחלוק השימוש בחשמל ביום טוב מבשבת, כיון שהותר ביום טוב לעשות מלאכות לצורך אוכל נפש, ומה שהעובדים מחללים יום טוב הוא רק דבר צדדי, ואילו עצם ההבערה מותרת.

והמאמר מרדכי (סי' א) ביאר, שכיון שהשלהבת מתחדשת כל רגע, ובישול המאכל לא נעשה על ידי השלהבת שהוליד אלא על ידי האש שהתחדשה מעצמה לאחר מכן, לא נאסר ליהנות ממנה. ולפי זה, לגבי אור חשמל שהחלק ביום טוב באיסור, דעת הגר"א איוערבך (ששי"ב פי"ג הע"ט, וראה שם הע"י קמו) שאסור ליהנות ממנו, כיון שהאש שהדליק אינה מתחלפת והוא נהנה ממנה, שאף על פי שהורם מתחדש כל הזמן, מימ אין ההדלקה השניה נעשית על ידי ההדלקה הראשונה כמו שהיא באש, ואין חשיבות לחילוף הזרם וראה נאמר מרדכי (שם) כביאורו הראשון, מור וקציעה, וקהלת יעקב, שביאורו את דיתר השימוש באש באופנים אחרים.

הלכות יום טוב סימן תקב

המשך מעמוד קודם

להלכות שלא יגעו גם הפתילות זו בזו, מימ אם נגעו מותר להפריק. מאידך, בשירת אור לציון (חצי פיה תשובה ו) כתב שיש חשש איסור כיבוי בהפרדת הלהבות, ולכן אין לקרבן זו לזו. ודעת הגר"א קרליץ (חוט שני יום טוב פי"ג ס"ק ג אות ד) שיתכן שמוותר להפריד את הנרות אחר ההבדלה גם אם קירבם בכונה, אם עושה כן מחמת שאינו רוצה שתדלק אבוקה בביתו, כיון שעושה זאת כדי שיהיה לו אור מתוקן ביום טוב, ונחשב הדבר כצורך יום טוב, ולמעשה לא הכריע בדבר. וראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' תקיד ס"ב ד"ה יבנה) טעם נוסף לאסור קירוב הנרות שמא יבאנו לידי כיבוי מטפסף השערה.

להפרידם לאחר ההבדלה, דעת הגר"א אלישיב (יום טוב שני כהלכות פי"א הע"י סח) שאין בזה משום איסור כיבוי, ואין זה כהוצאת עץ ממזורה שמבואר כאן שיש בה משום כיבוי אש, כיון שאין מטרת קירוב הנרות שיתחברו והיו מזורה אחת, אלא רק שיתקרבו שתי להבות נפרדות זו לזו כדי שיחשבו כאבוקה, ולפיכך אין הפרדתם נחשבת כלקיחה ממזורה. ומפני שאין איסור בהפרדה, דעת הגר"א אלישיב (שם) שצריך לקרב את הלהבות של שני הנרות זו לזו, וכן כתב בשירת אגרות משה (ארי"ח ח"ה סי' כ אות ל) שמותר לקרבה יחד, והוסיף הגר"א אלישיב (שם), שאף שלכתחילה יש להקפיד בשעת נגיעת

הלכות יום טוב סימן תקג תקד

המשך מעמוד 234

סימן תקד

דין התקלין ביום טוב

[משנ"ב ס"ק א]

אף שפתיחתו לצורך אכלי נפש באתו יום.

1) וכטעם הדבר כתב לעיל (סי' תצה ס"ק ג), שמלאכת טחינה מלאכת עבודה רבה היא, ולא התירה התורה מלאכת אוכל נפש אלא בדברים שהדרך לעשותם עבור אותו היום.

[משנ"ב ס"ק ה]

2) וכן מפני מראית העין יש שפחמירין בנה.

3) ולכתוש סוכה, כתב לעיל (סי' שנא ס"ק ל) שריתו כמלא לענין זה.

[שעה"צ ס"ק ו]

דאין טוחן אסר טוחן.

4) ואם טוחן דבר יותר דק מכפי שהיה בתחילה, כתב האגלי טל (טוחן ס"ה וס"ק טו) שאינו חייב על כך, כל שהיה בתחילה טוחן כל צרכו, וכשב שיש אומרים שהמכשל מאכל שכבר מבוטל כמאכל בן דרוסאי אינו חייב על כך, מאידך, הגר"א איוערבך כתב (שולחן שלמה ס"ק ב) שחייב על כך משום איסור טוחן, כיון שבטחינה זו טוחן גרגירים שלא היה טחונים מעולם. וכן מבואר בחזו"א (ארי"ח סי' מ' ד"ה ענין) שהטעם שאין טוחן אחר טוחן אינו משום שכבר נעשתה בדבר פעולת טחינה, אלא מפני שחיבור שנעשה בידי אדם, אין שייך בו איסור טוחן.

5) ולטוחן מלא בזמינו, כתב הגר"א איוערבך (שם) שמותר, אף שטוחנו יותר דק מכפי שהיה בתחילה, משום שבתחילה המיסו אותו עד שנימוח לגמרי ולאחר מכן התאדו הנזלים. ואם כן הוא נחשב כטוחן כבר.

6) שם פי"ב הע"י כז) שביום טוב שחל בערב שבת מותר להוסיף נפט לפתיליה לצורך השבת (כשהניח עירוב תבשילין), גם באופן שאינו ממלא את הכל בבית אחת [שאו אין היתר משום יהואלי' על המילוי השני], כיון שהנפט שמכניס מתערב בנפט הקיים הדולק ביום טוב עצמו.

7) וכן לענין פתיחת ברו מים חמים המחובר לדוד שמש ביום טוב, כשעל ידי כך יכנסו מים צוננים שאינם מצריכים לו ביום טוב, ויתבשלו שם. דעת הגר"א איוערבך (שבות יצחק בריני הוד שמש פי"א אות ב) שיש להתיר מטעם זה, משום שהמים הנכנסים מתערבים במים הקיימים, ומשתמש ביום טוב גם במים שנכנסו והתבשלו [וראה מה שכתבנו בשער הצינן לקמן (סי' תקיד ס"ק טו)]. מאידך, דעת הגר"א אלישיב (שבות יצחק שם) שאין סברא זו מתייעלה להתיר, דעת הגר"א קרליץ (חוט שני יום טוב פי"ד ס"ק א עמ' סב), שאם יש אפשרות להשתמש לפני סוף החג במים שנכנסים לדוד ומתחממים, מותר להוציא ממנו מים, כשם שדותר ריבוי בשיעורין, אך אם אין אפשרות להשתמש בכל המים הנכנסים ומתחממים וכגון שעומד סמוך לסוף היוב, אסור להוציא ממנו מים. דעת הגר"א וואנר (קובץ מבית לוי חיד' עמ' כד) שהדבר מותר, כיון שבישול בדוד שמש נחשב כבישול בתולדת חמה שאינו אסור אלא מדרבנן, והוא גם יפסיק רישא דלא איכפת ליה, וכן יש צד שהימנע המים אינו נחשב כמעשה שעשה בידים, אלא כגורמא בלבד.

8) ולענין הוצאת חפצים מרשות לרשות כדי שלא יפסדו, כתב לקמן (סי' תקיד ס"ק ח) שאם אין צורך בהם ליום טוב, יש פוסקים שאסרו לטלטלם, וכן נכון לנהוג.

מילואים הַלְבוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקַנָּה תְּקַד המשך מעמוד קודם

המלח ביום טוב ופשיע בכך שלא דרך ארתו לפני החג, בדיעבד מותר לו לדרך בשינה ביום טוב.
ולפי המהרי"ל האור זרוע המובאים בדרכי משה (שם אות ב), הסוברים שמלאכת אוכל נפש בדבר שאינו מפיג את טעמו אם עושים אותו מבעוד יום, אסור לעשותה ביום טוב אף על ידי שינוי, כתב הביה"ל לעיל (שם סי' א) ד"ה מיהו שיתכן שהטעם שהקילו חכמים במלח הוא מפני שאי אפשר לאכול תבשילים בלא מלח.

[משנ"ב ס"ק ז]
דהיני שנידוך כמדוך של עץ.
4 ולענין לכתחילה, להמתין ולדון את המלח על ידי שינוי ביום טוב, כתב לעיל (סי' תצה ס"ק י) ובשערי צדק (סי' יב) שהמניא החזיר והבגדי ישע פקפק על דבריו, וכתב המשגיב (שם), שאם אין שהות בידו לדרך את המלח מבעוד יום, בודאי אפשר לסמוך על המתירים לכתחילה לדרך אותו ביום טוב בשינוי, ואף אם ידע שיצטרך את

הַלְבוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקו המשך מעמוד קכ

משמע מדבריו לקמן (סי' תקנז ס"ק ס-סא).
15 ולהפריש חלה אף על חלק מהעיסה שיוצא שלא יאכלנו ביום טוב אלא בימות החול, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"א הע' ס ו-קד) שמוחר, אף שמוסיף בשיעור החתיכה הנתקנת, ומשום שאין הדבר ניכר כלל, ואין הוא עושה שום מעשה נוסף עבור החול, אלא מחשבה בלבד.

14 וטעם האיסור להקדיש בשבת, כתב לעיל (סי' שלט ס"ק כג) שהעברת החפץ מרשותו לרשות גבוהה דומה למקח וממכר, שאסור בשבת. אמנם, לענין נתינת מתנה, שאסורה משום שדומה למקח וממכר, כתב לעיל (סי' שו ס"ק לג, סי' תמד ס"ק כ) שמוותרת היא לצורך מצוה וכן לצורך שבת, כמבואר לעיל (סי' שג ס"ק לד), וכן

הַלְבוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקו תְּקַה תְּקַט המשך מעמוד 248

לחקנם ביום טוב, וכספר מנחת יום טוב (סי' צח ס"ק צט) הביא את דבריו. 4 ואף לומר לשואל הלכה זו למעשה שהיא הלכה ואין מורין כן, כתב הש"ע הרב (סי' א וק"א ס"ק א) שאין לומר לו, מיון שבכך אומר לו שמעיקר הדין מותר.
ואף להורות שאסור, כתב ה"י (סי' תקיד ס"ק ב) שאין מורין, שהרי מעיקר הדין מותר, ולפיכך כשעונה מורה הוראה לאדם השואל, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ג ס"ק ג) שיאמר לו עיצות מעשיות אין להזכין את המכשירין בלי מלאכה, בלא לענות לו מה הדין, וכנזכר בגמרא (ביצה כב, א).

אש כדי שלא תנרום לשריפת התבשיל, אף על פי שאי אפשר לעשות זאת מבעוד יום, ביאר המשגיב (סי' ד) שלדעה זו לא הותר לעשות מלאכה לצורך מכשירי אוכל נפש אלא בדברים שהם קרובים לחיקוק המאכל, מה שאין כן כיבוי אש שהוא רק מונע את הדזק המאכל (הרמ"א שם החיר, משום שלדעתו נחשב הדבר כצורך אוכל נפש ממש, כמבואר במשנ"ב שם (סי' ז)).
ומי שאמר לשלוחו לעשות מכשירי אוכל נפש מבעוד יום, וביום טוב התברר שהשליח שכח לעשותו, כתב הדעת תורה (כאן) שחשב לגבי המשלח כמכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותם מבעוד יום, ומותר לו

הַלְבוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקַט תְּקַח תְּקַי המשך מעמוד קכ

לאכילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלח ס"ב ד"ה וביום טוב) שמוחר, והוסיף (שם), שאם יכול לטלטלם על ידי טלטול מן הצד מבואר בפמ"ג שיטלטלם כך ולא יטלטלם בידים.
ולענין טלטול כלי העשה לחיתוך בשר עליו, שריתו כמקצה מחמת חסרון כוונה, כתב לעיל (סי' תצט ס"ק יט) בשם המניא שאם מטלטלו כדי לקצוב עליו בשר, מותר הדבר משום שמחת יום טוב ואף שהחיתוך על גביו נחשב כהשתמשות במקצה, כתב הפמ"ג שם (א"א ס"ק יא) שמותר הדבר, מפני שלא נאסרה ההשתמשות אלא בדבר שאינו בלי, ובביה"ל שם (סי' ד"ה אלא) פקפק בזה, ותשאר בצ"ע.
ובנדון האם יש דין 'בסיס' על הפירות שמתחת לאבנים (כשהונחו על הפירות בכונה, ומשום כך יאסרו בטלטול אף לאחר שהוסרו האבנים ביום טוב), הסתפק הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"א הע' טו, שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות ג) שמא אין להם דין בסיס, שהרי מותר להסיר את האבנים מהפירות בכל שעה שרצה לצורך אכילה, כמבואר כאן, ולכן אין הפירות נעשים בסיס למוקצה.
81 ולעיל (סי' תקא ס"ק כג) ביאר שהאיסור לחסיק בבלי מוקצה הוא משום שההדלקה שעושה בבלי נחשבת כטלטול (וראה שעה"צ שם (סי' לא)).

שאסור, ואף שהעישון עצמו מותר, מי"מ מכיון שלא הותר משום אוכל נפש אלא רק משום דין 'מתוך', לא הותר לטלטל מוקצה עבורו, אכן, לענין טלטול מוקצה לצורך הנאת חימום או הנאת לבישה, דעת הגרש"ז אויערבך (שם פכ"א הע' ה) וכעין זה בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות א) שמותר, כשם שהחזיר הרעק"א לטלטל מוקצה לצורך הנאת של חימום אור, מפני שהנאות הגוף האלו נחשבות כצורך אוכל נפש (וראה רמב"ם פ"א מהל' יום טוב ה"ז שהותר טלטול מוקצה ביום טוב לצורך אכילה וזכירצא בה"ז).
ולענין גריפת טיט שנפל לתנור, כתב לעיל (סי' תקו ס"ק כא) שמותר לגורפו, מיון שמבואר ברמ"א כאן שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש (ורק אם היה יכול לעשות זאת מבעוד יום, אסור לעשות כן ביום טוב, וביאר בביה"ל שם (סי' ד"ה מיון) שכיון שיש ראשונים הסוברים שגריפת הטיט אסורה משום תיקון מנא ולא רק משום מוקצה, אין לגורפו כשהיה אפשר לעשות זאת מבעוד יום).
30 וכן אם מונחות האבנים לפני הפירות, כתב לקמן (סי' תקה ס"ק כג) שמותר לטלטלן כדי שיוכל להניע לפירות, והוסיף, שאף לטלטל דבר מוקצה שמתחת במקום שצריך להעמיד עליו מאכל, מותר, משום שמחת יום טוב, וכן לטלטל גויי סוכה שנפלו על השולחן ומפריעים

הלכות יום טוב סימן תקד

ביאורים ומוספים

פְּעָמִים, אֶפְשֶׁר דְּקָנָה לֹא קָדְרוּ חֻקִּים⁶.

8) ולמעשה, לענין טחינת קפה במטחנה ביתית [ידנית] ביום טוב, דעת הגרש"ו אויערבך (ש"י"ב פ"ז הע"ל) שאין להקל אלא בשעת הדחק. אכן לענין טחינת בשר או דגים במטחנה זו, דעתו (שם הע"כ) שיש להקל לטחון בשינוי [כמובא ברמ"א להלן (סי"ג) לגבי גבינה]. כיון שאופן טחינתם בדרך כלל הוא במטחנה ביתית, וגם אינם מזליז קרקע, יש לסמוך בזה על דברי המור וקציעה [שהובאו בשערי תשובה סי"א א], שכתב שמותר לטחון קפה במטחנה ביתית [אף על פי שבשערי תשובה שם הובאו פוסקים שפקקו בזה], אלא שלכתחילה יש לטחננו מבעוד יום [וראה שו"ת אור לציון ח"ג פ"ט תשובה ה']. מאידך, החו"א אמר (ארחות רבנו ח"ב עמ"ק) שאנו נהגה שלא לטחון בשר במטחנה ביתית ביום טוב, אף שמן הדין אין ידוע טעם לאסור. דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ז סי"א א אות ב) שאין לטחון בזה ביום טוב, משום שהדרך לטחון בה עבור ימים רבים.

ולענין טחינת חזרת במטחנה ביתית [ידנית] ביום טוב עבור מצות אכילת מרור, דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו שם) שמותר, והסכים הגר"ח קניבסקי (שם) לדברי המבארים שיתכן שאף החו"א לא החמיר במטחנה ביתית אלא לגבי טחינת בשר, משום שהיו רגילים לטחון בשר במטחנה, אך לא לגבי חזרת, שאותה לא היו רגילים לטחון בה, וטהינתה בה נחשבת כשינוי.

ולענין טחינה במכונה השמלית הפועלת מערב יום טוב או נדלקת ביום טוב על ידי שעון שבת, דעת הגר"י אלשיך (הל' המתערים פ"א הע"כ 23) שאסור לטחון בה כלל, מפני שאוושא מילתא ונראה הדבר כעובדין דחול.

[משנ"ב סי"ק יא]

שמחוך פה יהיו העם זכורים שאסור לדון רק מה שצריך לאותו היום⁵.

5) מבואר מדבריו שמותר לדון אף שלא לצורך הסעודה שאוכל עכשיו, אלא לצורך הסעודה שיאכל מאוחר יותר באותו היום, ושלא כדעת הרשב"א שהביא החיי אדם (כלל פג ס"ד) שמותר לדון רק לצורך הסעודה הסמוכה.

[שעה"צ סי"ק יח]

אין להחמיר בשום דבר צריך שגוי⁶.

6) אכן, למען שום בכלי הנקרא כותש שום, דעת הגר"י אלשיך (מבקשי תורה יום טוב עמ"ק רנא) שאסור.

[משנ"ב סי"ק יז]

ואם פה"ש, משמע פקמ"א שאסור לאכול מזה⁷.

7) אמנם לענין מי שעבר ובישל או שחט ביום טוב באיסור, כתב השו"ע לעיל (סי' תקג סי"א) שמותר לאכול את המאכל ביום טוב. וכתב האיר (באן סי"ק ח, וצ"ח לדבריו השעה"צ סי"ק ב) שדינו של הכותש חלוק מדינו של מי שבישל באיסור, שהתיר בו הרשב"א לאכול מהתבשיל [אך לא ביאר מהו החילוק]. והפמ"ג (אי"א סי"ק ה) ביאר שאיסור כתישה קל יותר בעיני העולם, ולפיכך החמירו בו מפני שהששו שיזלזלו בו יותר.

[ביה"ל ד"ה ואין]

ידוע שאין נקנס קאנ"י לתוף המסמן רק בקדי שער לפעם אחת או לשני

הלכות יום טוב סימן תקד

באר הגולה קיה

ח בריהא שם י"א
זבית הלל ו בית
יכף קט שיעם
סרין ברין הוללה
הספין ז בריהא
ויקרא שם י"ד

(ט) משום דהיינו צעדין דחל, (י) (אלא) דף אותם במדורה ככל התבלין: הגה (יא) ומיהו, נזכרין (ב) לשנות קצת בריכת תבלין (מנחת חינוך פ"ג בשם סמ"א) וכן נראה להורות: ב המהר להוליד תבלין (יב) ומדורף אצל מדורה או מדורה אצלם (יג) ואפלו דרף רשות־הרבים. אף־על־פי שהנה אפשר להוליכם מערב־ימים־טוב: ג (יד) * ואין בוהשין הריפות במכתשת גדולה, אצל בוהשין במכתשת קטנה, (טו) שזה הוא השנוי שלה. (טז) ובארץ־

באר היטב

מפיגין טעמן, וע"י שני שרי, מ"א. נקטו אליה נזה הסכים להחיר פדעת הלבוש, ע"ש: (ב) לשנות. שמתוך כך יהיה נכור שאסור להודף יותר ממה שצריך

באר הלכה

טעם של הסתבר נחבו הנשכ"א בחודשי בריח י"ד, אבל בחודשי לבשת דף קמא פתח דתני טוחן, ודבריו נכשין שם סדרי טוחנין בחודשי, וכן כתב שם הרשב"א: ובצבדתי־הקדש כתב שם וד' יותר, שזו היא סתמה גמורה, וכן כתב הא"י בשם רבנו חם דתני פטוחן חשין, וכבר נפר מזה באלה רבה, ואם כן אפשר דלפי זה, להשב"א שנוטה לוטר דכל מלאכות שאדם ליישה הוא מדאורחא, גם כזה הוא מדאורחא. ומצאנו להשב"א בחודשי פרה המצניח דף זה שכתב להא דירושלמי אין בוהרין ולא טוחנין וכד', ופרקי עלה: והא גרי של בית רבן גמליאל היו טוחנין פלפלין ברבנים שלם וכד', אמר רבי יוחי ברבי הון: לא התנה טחינה כדרכה, ופרש הרשב"א, שאין שחיטה פלפלין ברבנים שלם לרובן וכליאל טחינה כדרכה, עד כאן, ובשמע מזה הלכנו דפליגי על זה בשלתי פרה ב דביצה, לדידהו הוא טחינה גמורה, וכן מצאנו להתייחדים שכתב הלהשב"א הוא מדאורחא, ואם־כן הוא הדין לטוחן קאור"י ברבנים שלם שאסור גמור הוא, ואף אם יביט טעם קצת של־הכתש במכתשת בס"פ לא מנחי, דעל־פניו פנים קדם ליישה לא תפר מלאכה, אלא יהיש לתקל בהו ולימר, דעל־כרסו גם להשב"א שאסור תורה הוא, מכל מקום נמסר הדבר ליד חכמים והם לא אסרו רק במלאכה שדרף לעשותה הרבה פעם אחת לזמנים רבים, דאם לא־כן מאי נפקא־מנה בין מסקנת לרבנים קלא גם כותש במכתשת חייב בשבת משום טוחן, כפיאר ברבנים פרה ח דין טו, עין שם, ורק משום דבמכתשת דרף לכתול רב ליוטא, וכן כתב הרשב"א ליהראי כצבדתי־הקדש דאסרה תורה להני משום שנוצשה לזמים הרבה, ואם־כן אפשר לוטר דגם ברבנים שאסור יהיה תוקא כהגון פלפלין או חדל, שפעמי קרייהוהם, בטחינה פעם אחת ברבנים מספיק לזמנים הרבה, וכן כתב בריב"ש סימן קכד דפלפלין ותירול אסרי ברבנים משום דרררן לטוחן לזמנים רבים, אבל בשחיטת קאור"י, אם ברבנים קצין פניהו אצל בעלי־ביתם בקיבם, ורוע שאין נקטו לאורח חלה המסתין רק בכדי שער לפעם אחת או לשני פעמים, אפשר דכהו קאור"י (נהו חכמים), וכן הביא שאכתב בשירי־השוכה, וכן כתב בבכורי־ישיע. ובסו"ט אדם פתח דעל־פניו ע"י עפ"ים מסר אפלו בהרבה, רק לשעברים יתרון בשני קצת, וכתב דאם נוטל הסבה הקטנה שמקבלת הקאור"י² טעמייה, נקרא שני: * אין בוהשין הריפות. בשלמתי צריך לא נכור אלא לענין

משנה ברורה

המלה נכרי. ויש פוקקים (י) שכתבו שהוא הדין במיני תבלין שאין מפיגין טעמן, כגון כרכם שקורין זאפרע"ן, הדינע שאינו מפיג טעמן, ובפרט (יא) היכא שידע מאתמול שיהיה צריך לו לקתור כרכם לקתורתו, שאסור לו לקתש בלי שנוי, ויש להחמיר ולהש לקב"א זו: (ט) משום דהיינו צעדין דחל, (יב) טפי. ויש שכתבו, (יג) משום דהיינו על־גירייה טוחן גמור שאסור ביום־טוב לקלי עלמא, ודלעיל בסימן תצה, (יד) ואפלו רוצה לעשות שנוי, כגון לטוחן תנא תנא וכהאי פנא, נמי אסור ברבנים. והוא הדין לטוחן קאור"י ברבנים שלם נמי אסרי, אלא יחוש במכתשת. ועין באור הלכה: (י) אלא דף אותם וכד', מיהו, צריך להזהר שלא ידורף אותם אלא מה שצריך ליום זה, (טז) ואפלו להכין ליום־טוב שני נמי אסור: (יא) ומיהו, נזכרין וספיגין טעמן אין מסר לדורן ביום־טוב כדורן אלא־אם־כן לא ידע מאתמול שצריך ליום ביום־טוב, וחוששין אנו לדבריהם לכתחלה, (יז) מיהו, גם הם לא אסרו אלא בהבלין, אבל בשום תבלין, ובהבלין לקלי עלמא אין לו להוכיח מערב־ימים־טוב אפלו ידע שצריך להם לקחה, שמפיגין טעמן לגמרי ומהקלקלים. ויש שכתבו, (יח) דלפי שמנהג אין חלוק בין ידע מאתמול ללא ידע, ובכל פניו אין נותנים לרדף ביום־טוב אלא־אם־כן על־ידי איהו שנוי שמתוך כך יהיו טעם זכורים שאסור לרדף רק מה שצריך לאותו יום: (יג) ומדורף אצל מדורה. מדורף הנהו הבוקא שממין בו בחור המדורה: (יג) אפלו דרף רשות־הרבים. ולא תישמן דלמא ממלך ולא ידורף נמצא שהוציא שלא לצורך, ודלעיל סימן תצה סעיף ב, עין שם: ג (יד) אין בוהשין הריפות וכד', שזהו כמו טחינה נמורה שאסור ביום־טוב, (יט) וכמו פלפלין ברבנים שלם, ואם כתש, משמע בגמרא (כ) שאסרי לאכל מזת: (טז) שזה השנוי שלה. וכתב אין הרף לכתש בקטנה

(כא) מפני שאין נכתש בך היטב: (טז) ובארץ־ישראל וכד', כמה פרושים יש בזה: (כג) יש מפרשים דאסרו בארץ־ישׂראל, משום דהיינו גיילים להתזיק עבדים יפזלולי בזה, שעושין כדורן בחל ואומרים בקטנה צשינה, (כד) לפיכך אסרו חכמים לגמרי: ואם־כן לדינא בומנו תלוי בזה, (כה) היכי שמתדקקים עבדים כנצנים אסרי בכל פניו. ויש שכתבו, (כו) דבארץ־ישׂראל היו חכמים מושבחים שאין מהקלקלים, ולא נשפחה מראיתם אם יקלשם מערב־ימים־טוב, (כז) ולפיכך לא התירו להם חכמים לקחש ביום־טוב: ואם־כן, הוא הדין בכל מקום ומקום (כח) שהחשים טובים ואינם נפגמים אם יהיו נרוכים מלפני יום־טוב, אסור. ויש שכתבו, (כח) דבבבל היו גיילים לאכל תדיר וישא, ומתוך שהיה צרכיהו מרבה, תרגום: 1 פוליקא קפה. 2 באקת קפה.

שער הצינור

(א) אף שרוב הראשונים לא העתיקו רק מלה, מכל מקום מאסר שהר"ף טקף וסוד"ף על הכתוב והלכות סווקות, ובה"י הביא גם מורקא בבתי מלא, והמו שהעיר האלה נחה, וכן בהלכות פסוקות שנענש פעה ומכתב־ד גס"פ מוכא להרא טודיקא, אם־כן אפשר דגם הר"ף הכי סבידא לה: וגם הנמכ"ם שלא הביא רק מלה, מכל מקום הלא הביא השם הנפגת טעמן, ואם־כן אפשר דהוא הדין מורקא, וקמו שכתב"ר שש"ס בראש הסווקא לפי טעם זה, וכן המג"ן אברתם העתיק בשם כמה אחרונים להחמיר בזה: (יא) דבזה לברד יש דעת כמה פוקקים דקטנו לעקר כראש הסווקא, ולדידהו אפלו בכל תבלין צריך להחמיר היכא ידע מאתמול, ועל־כל־פנים בזה בודאי אין פדאי להקל, דאיכא תרמי לגריעתא, וכן הסכים באלה רבה: (יב) דשכ"א בחודשי לביצה י"ד, וכן כתב הר"ן ריש פוקא אי צדין: (יג) רשב"א כצבדתי־הקדש, וכן כתב האור ורוע קלש רבנו חם דתני פטוחן חשין: (יד) פוקקים. ועין לשון התארי שלהי פרה ב דביצה: (טו) דלעיל סימן תקנ: (טז) הגר"א: (יז) ראש טור ושאר פוקקים: (יח) אחרונים. ועין באור הגר"א, ולפי זה אפשר דאפלו בשום צריך שנוי, אפני אחר־כך מצאנו בחודשי רבי עקיבא אינר שקבת שאף אסור המנהג אין להחמיר בשום ואין צריך שפ"י: (יט) וגם הקא אפשר דאסור אף בעניו דתנתי: כדכתיב, ובאלה רבה חביא בשם בה"ג גרסא אחרת בש"ס, ולפי גרסא זו היכי שמשח המכתשת על צדה שפיר דמי וקמו גבי מלא, אכן כתב דמשאר ראשונים לא משמע כגרסא זו, ובלאו הכי הלושן שם בבה"ג מוקדם, ואפשר טענת סופר הוא ודשפ"ר שם הנקרא מויקרא שלוקייה גבי פלפלין, וצריך עיין: (כ) עין כהן אברתם אלהי רבה ופנציות־השקל ששקלו וטרו בזה, מיהו מצאנו לרובו יתם שהעתיק מה דרשי וכתב: אדם שיש לו עבדים וכד' שגגלים לעשות בגזולה וכד' או שהיה קותיש עליהן שתי אבשור לעשות כן בקטנה, אסור לאכל הימנו: (כא) גמרא גבי הא דרב פפ"י: (כב) פרוש רש"י. ומלשון רש"י משמע דרקם עבדים זכרי ולא כעין פרוצים נוקא, ושאר פוקקים העתיקו עבדים פרוצים, עין בית־יוסף ורבנו יתום וצבדתי־הקדש, מיהו במשוחים ישאזלים בודאי לא תשרינו, וכן משמע בשיטה מקבצת בסוגיא זו, עין שם: (כג) נששו דאפלו ירצה בעצמו לקחש גס"פ אסרי ולא לקוח בזה: (כד) וכן כתב גם של שלמה דבסיים בארץ־ישׂראל שאין סתודיקו עבדים שרי: (כה) ובכ"ס: (כו) ואף הלכתי מלה גס"פ לא נקטו כלל אם היה נקף מערב־ימים־טוב ואפלו הכי החמיר על־ידי שנוי, והקא אחרתו אפלו בקטנה דהיינו שנוי צריך לוטר דריכת היכא חיי כפי עבדו דחל, וכן משום זה גס"פ התמירו דבכל המצוינו שנוי הקטנה אף המפגם, ולא כמו בהבלין דהקלו מלי שנוי משום המפגם, וכגיל: (כז) עין ברבי' בשלוחות הנכבים סימן קנ: (כח) הרשב"י להשב"א כצבדתי־הקדש: